

Klix.ba: Intervju sa visokim predstavnikom Valentinom Inzkom

Razgovarao: Dino Bezdrob

Klix.ba: Dali ste rok do aprila rukovodstvu i klubovima poslanika Narodne skupštine RS-a da oduzmu ranije dodijeljena odlikovanja ratnim zločincima. Šta će se desiti ukoliko NSRS to ne učini u datom roku - ko će snositi sankcije i kakve? Ukoliko dajete ultimatum, sigurno postoji i neki alat kojim "prijetite".

Valentin Inzko: Tromjesečni rok je postavljen, jer je sljedeća sjednica Vijeća sigurnosti UN-a početkom maja. Ali mnogo važnije je da se političkoj eliti Republike Srpske pruži prilika da razmisle o tome, kakvu budućnost i društvene prilike ostavljaju mladim generacijama u Republici Srpskoj.

Ovaj potez je moj pokušaj da podstaknem organe Republike Srpske, konkretno Narodnu skupštinu RS, na stvaranje bolje, sretnije budućnosti za sve, budućnosti koja neće biti opterećena prošlošću.

Četvrt vijeka nakon rata, još uvijek smo svjedoci prepirki oko historijskih činjenica i kakofonije pratećih narativa o podjelama. Jednostavnim rječnikom, ovakva situacija sprečava pomirenje i izgradnju povjerenja. Shodno tome, društvo ne postiže napredak u vezi sa suočavanjem sa prošlošću. Sve to stvara frustraciju, troši energiju, skreće pažnju sa planova okrenutih ka budućnosti i tjera mlade ljude da napuste zemlju ubrzanim korakom. Iako to nije u prvom planu, treba reći i to da takvi stavovi nisu dobri ni za investicije.

U ovom trenutku, nije vrijeme za scenarije "šta ako" i ne želim pričati o sankcijama. Tek je februar i još ima sasvim dovoljno vremena da NSRS riješi ovo pitanje. Želim im dati vremena i prostora da to urade. Očekujem zreo i odgovoran pristup svih stranačkih lidera u RS-u. Sada su oni na redu.

Klix.ba: Slobodno se može reći da ste se aktivirali u periodu kada se očekuje Vaš odlazak s pozicije visokog predstavnika. Prvo skidanje table sa Studentskog doma na Palama, a zatim zahtjev NSRS-u. Šta se dogodilo i zašto ste čekali toliko godina da poduzmete konkretne i građanima vidljive poteze?

Valentin Inzko: Od Dejtona smo imali dvije faze: jednu obilježenu čvrstim intervencijama međunarodne zajednice i drugu fazu, u kojoj smo očekivali da "domaći organi" u potpunosti preuzmu odgovornost za zemlju.

Budući da druga faza nije dala rezultate kojima smo se nadali, sada ulazimo u treću fazu, koja bi, po meni, trebala da bude kombinacija elemenata prethodne dvije faze. Ova faza će biti aktivnija i energičnija u smislu napretka ove zemlje. Domaći političari će morati pratiti tempo i biti aktivniji i odgovorniji.

Prema tome, kao odgovor na vaše pitanje, ništa previše novo se nije desilo. Kao što se i sam već dugo zalažem, ovo je materijalizacija namjere međunarodne zajednice da promijeni pristup prema implementaciji mira i sveukupnom razvoju političke situacije u BiH. Ovo je veoma dobar razvoj situacije za ovu zemlju i ja ga svesrdno pozdravljam.

Međutim, samo da podsjetim, prvi put sam, prije godinu dana, u maju prošle godine tražio da Milorad Dodik ukloni ploču postavljenu u čast Radovana Karadžića na Palama, a tada o kandidaturi njemačkog parlamentaraca, Christiana Schmidta na funkciju visokog predstavnika nije bilo govora. Niti se o tome znalo 11. jula, kad sam na dan komemoracije u Srebrenici po drugi put zatražio isto. U novembru 2020 sam to u Vijeću sigurnosti tražio po treći put, ali tada sa konkretnim rokom.

Klix.ba: Spomenuli ste taj događaj iz novembra prošle godine. Poslije velike međunarodne podrške koju ste dobili na foruma u okviru Vijeća sigurnosti UN-a, nakon što Vas je žestoko napadao predsjedavajući Predsjedništva BiH Milorad Dodik, počelo se govoriti o Vašem odlasku iz OHR-a. Šta se promijenilo preko noći pa odlazite, a na Vašem mjestu se očekuje dolazak Nijemca Christiana Schmidta?

Valentin Inzko: Ja sam godinama tražio u glavnim gradovima da se nešto promijeni. Recimo, dosta mi je neshvatljivo da neke velike evropske zemlje nemaju niti jednog vojnika u Bosni i Hercegovini, a država iz Južne Amerike, Čile, ih ima 20. Ili, da je predsjednik Vladimir Putin, koji ima jasne političke ciljeve, primio Milorada Dodika

deset puta, a neki zapadni lideri nisu imali vremena za Bosnu i Hercegovinu.

Naravno da sam upozoravao 12 godina i u Vijeću sigurnosti da je mir u Bosni Hercegovini nesavršen i da ga treba usavršiti. U tom smislu, zadovoljan sam da je konačno bilo sluha za to i da je Njemačka pokazala interes za tu poziciju. U Berlinu možda razmišljaju i o tome da je ovo posljednja godina Angele Merkel i prva godina Josepha Bidena i kao takva, dobar trenutak za novo poglavlje u BiH. Ja bih se sa time složio.

Kakva god se promjena dogodi, Bosna i Hercegovina je mora iskoristiti. Posljednja je to šansa jer još ima ljudi, koji pamte Dejton i koji znaju gdje je Bosna i Hercegovina. Jedan od njih je, naravno, novi predsjednik Amerike. U svijetu ima sve više novih žarišta, a neka od njih su mnogo veća od bosanskog.

Također, kao što sam već rekao, imena i pojedinci nisu toliko važni. Fokus bi trebao biti na politici i ukupnoj svijesti međunarodne zajednice da se stvari moraju promijeniti. Na kraju krajeva, važno je da je osnažena opredijeljenost međunarodne zajednice i nadam se da će politički lideri BiH prepoznati taj trenutak i iskoristiti ga.

Klix.ba: Počinju li nad regionom, a konkretno BiH, puhati neki novi vjetrovi sa zapada i da li se može očekivati intenzivniji pristup Evropske unije i Sjedinjenih Američkih Država i određeno "čišćenje"?

Valentin Inzko: Uvjeran sam da će predsjednik Joe Biden, u saradnji sa ostalim članovima Upravnog odbora Vijeća za provedbu mira, donijeti novu dinamiku i svježju perspektivu, koja će pomoći da se okrene nova stranica, kako u Bosni i Hercegovini, tako i u regiji.

Sve je ovo vrlo obećavajuće za Bosnu i Hercegovinu, ali samo ako bh. političari prepoznaju važnost ovog trenutka i urade svoj dio. Nema mjesta za uskogrudu politiku koja ne vodi nikamo, ako žele raditi u najboljem interesu ove zemlje i njenih građana.

Klix.ba: Da li Vam je žao jer ranije niste povlačili odlučnije i radikalnije poteze na bh. političkoj sceni, iako je sigurno bilo prostora i materijala da to učinite?

Valentin Inzko: Filozofski, uvijek možete reći da se moglo učiniti više. U pravu ste. Ne smijete, međutim, zaboraviti, da sam u trenutku kad sam došao, dobio u ruke papir sa 5 tačaka (državna i vojna imovina, vladavina prava, fiskalna stabilnost i Brčko), i dva uslova za zatvaranje Ureda visokog predstavnika. I da se to učini što brže.

Znači, nije bilo previše podrške za "radikalnije poteze", bili smo u fazi domaće odgovornosti, a moj ured se iz godine u godinu smanjivao. Istovremeno je došlo do jačanja ureda Evropske unije, jer je to, sasvim pravilno, budućnost Bosne i Hercegovine. Znači, radio sam u takvim okolnostima i učinio sam koliko god je bilo moguće. Sve je bilo u okviru parametara mog mandata i mandat bio je odraz međunarodne podrške. Vodeće načelo za mene je uvijek bilo raditi u korist ove zemlje i svih njenih ljudi.

Klix.ba: Jeste li ste razgovarali s kandidatom za budućeg visokog predstavnika u BiH Christianom Schmidtom i kakve ste mu poruke i iskustva prenijeli, te da li će on imati podršku za korištenje čuvenih bosanskih ovlasti?

Valentin Inzko: Da, u kontaktu je sa mnom, imali smo prvi sastanak, ali neću ulaziti u detalje. Međutim, reći ću mu da domaće političare treba gledati samo kroz prizmu njihovog rada, njihovih rezultata.

Reći ću mu i da je BiH jedina zemlja u Evropi, koja je dala Evropi jednu članicu Doma lordova u Londonu, zamjenicu u ministarstvu energetike u Norveškoj, ministricu obrazovanja u Švedskoj i ministricu pravosuđa u Austriji. Ima naravno, i drugih uspješnih Bosanaca i Hercegovaca u svijetu. I na kraju krajeva, ne treba da se zaboravi, da je u bivšoj Jugoslaviji jedino BiH iznjedrila dva nobelovca. Takve zemlje nema.

Ako moj nasljednik uspije da iskoristi sve talente ove zemlje, uključujući dijasporu, onda je samo nebo granica za Bosnu i Hercegovinu. No, razumjet ćete da ću ostaviti svom nasljedniku da sam govori o svojim prioritetima, kada stigne.